

LE JOURNAL BIELORUSSIEN
„LA PATRIE“DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG
„DAS VATERLAND“THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER
„THE FATHERLAND“

№ 50-51 (181-182)

Каталіцкія Каляды 25 сінекання 1953 г.

ГОД ВЫДАННЯ 7

Да Братоў Чытачоў з Калядою

І зноў вось прышла тая памятная хвіліна, у якой серца жывей бенца, тужыца і шукае нечага вышыщага, прыгажайшага, надземнага. Як цінка ў такіх хвілінах быць адзінокаму, асабліва на чужынне далёка ад сваіх родных і блізкіх, як горка самотнаму душыцу думкі ў сябе, натрои і ўспаміны. Душа рвеца і ўцякае да блізкіх сорца, родных, з кім бязбожка і донаціоналізацы. Не дарма вораг народу і веры там, у валадарсьціве дзікага прыгону, так намагаецца іх выкараніць, падмінваючы сваёй бяздушай фіксы.

Нязрайнаны чар векавых народна-хрысціянскіх абычаяў, натхнёных здравой народнай стыхіі і надпрыроднай, Божай красой, нічым вялікім наставіць нам і тут на чужынне. Наадварот — патрэбу яго тут адчуваєм яшчэ мадней. Што бо іншое здолее перанесці нас застужаных з гэтай бензінавай і матарылістычнай задухі чужасвету ў свой родны мілы край, зь якім душа зраслася, каб аддыхнуць крыху ў патрыятычна-хрысціянскай ідзялістычнай атмасфэры, каб адсвіжыць ды падмацаваць нашу вызвольна-адраджэнскую ідею верай і надзеі на ўсемагутную Прауду і Справядлівасць? Што іншое паможе лепши з душы выкрасаць тое так неабходнае нам сініны пачучыў брацкай прызыны аздзінства, як іх той подых Бэтлеемскай Ночы Нараджэння Валадара любові і згоды для ўсіх людзей? Прадвеснік таго нараджэння, прарок Ізай кажа: «Тады згодна ляжацімусь поруч войку і ягня, пантэрা й казыльтка; львіна і пляльтка ды вол змогуць разам жыць, і малое дзіцяне будзе іх пасыўць...» Ня верыць, каб і Беларусы, з прыроды свае зусім ня воўчае і не пантэрнае ўдачы, не пазілі ў гэтую чароўную ноч сябе самых ды не пакінулі марнаваць сваіх сіл агрокультурнай азасыцьценністым изгатыўзім...

Святая Коляды! Колькі глубокага ю чароўнага зъвесту ды ўспамінных салодкіх перажыванняў кръбецца пад гэтай назвай!

Зноў дзень Каляд. Ах, колкі раз Світаў ён, прыходзіў да нас, бы тая казка, бы іншы сівёт З даўно-даўно мінульых лет!..

Із клеці сноп стаўляўся ў хаті На покуці і каласкамі Шматлікі нешта, хатеу скказіц: Сам Бог звязаўся паміж намі, Зрадзілася Прауда-Любоў...

Вяліка сіяята сініяя зноў, Яго мы будзем сівятаўці, Зноў сена пах будзе у хаті, Зноў «звяздза» зазізне пад вакном, Шадроўны хор запіе ізноў...

Свята Хрыстовых Народзін у нас сівятаўвалася вельмі ўрачыста. Яно ме́ла ў нас характар перадусім сімейны. Асяродкам яго звязаўся так званая «Вірілія» або «Святая Вячэр». Тады хата нашага гаспадара абіраецца ў сіяйтві, а ўсе жыхары ейных становіца ледзь не анёламі. Бацька ўсле радні — тут маём наўбече наш нараджэнны пень сіяйтві — распачынае Вячэру сіяюто молітвой. Пасля ломінь і дзеліца з усімі сівятонаю калядою-«аплаткам» ды пажаданнямі на год наступны. Пасярод змененій посыце прысутныя стажывающе дланіцаць патраў з авалязковою куцьцёю, ад якое часта ў гэтых вечар завецца «Куцьця». Першую лыжку куцьці кідае бацька на столь, успамінаючы прыклікаючы душы нябожчыкай. Усе з вялікай пашанай моліца ў душы за памёршых родных. Прывячэцца бацька прыводзіц на памяць мінулыя Вячэрэ Святая, яшчэ із свайго дзяціцства, сумныя і радасныя, а ўсё-ж такі настраёвый і сіяявіць. Гэткім чынам сіяята культивавалае сваё традыцыю. Шмат увагі прысьвячанае дзяцівары, якай атрымоўваўся часта падаркі і ўдостань быў засыпаны на падлозе салоне. Прывячэцца ды пасылья яе сініялі прыгожыя калядкі і ахвотна віталі калядёнікі ў «звяздзю», бетлей. Наша інтэлігенцыя ў гарадох, хоць часамі крыху ў прыастыла ў веры, а ўсё-ж таксама трывалае традыцыі віглійнай, як сімейнага сіяята. Хто ня меў радні, самотніці сірата, быў прыгорнены блізкімі. Ніхто не сівятаўваў яго ў самоне. Бе-ж у гэтай хвіліне расшыраецца ў людзей сэрца. Німа сімных і самотных, німа чужых і бязродных, німа скупых і бязбожных, калі неба, казаў-бы цалуеца з зямлі...

Гэты вось сімейны характар каляднага сівятаўвання перайшоў і да грамадzkіх установаў ды арганізацыяў, якія байдзіз з рэгулы ўжо ў сіяточным коле ладзілі так званы «Аплака», або «Елку» для сваіх сіброй, асабліва моладзі. Щэлільны імпрэзы прынятвалі на раз наезіт і прыастыльных у веры ды будзілі ў іх вышэйшыя думкі, калі нія быў за надта

сэкулярызаваныя, адхрысціяніванныя. Чы можна гэтых абычаяў выкрыўці, зікадыца, выкаренінваць. Яны маюць вялізэрнае культурна-грамадзкае, рэлігійнае і нацыянальнае значэнні. Яны ўсіпераглі душу беларускую ад аздіненія, бязбожжа і донаціоналізацы. Не дарма вораг народу і веры там, у валадарсьціве дзікага прыгону, так намагаецца іх выкараніць, падмінваючы сваёй бяздушай фіксы.

І зноў вось, у змагальні чалавецтва, за-віршыць усеноўне гістарычнага задання хрысціянства, г. зн. абадзініць усё, емна, якой надземна пачаслівіць

Як добра яно ў хрысціянскім сівеце чанькі на каляднай елачы, якую прыкачатку Святі даводзіцца з ціхім жалем у сэрцы згасіць, — усё нам у гэтых Святах чамусыць такое любея дараюсе. Так як-бы ўсё тое тысячалетцямі праракаванае і чаканае — адразу з першым прамінём вілійнае зоркі паўніто зблылося. Як-бы тое наўсівінейшае Дзіцяцікі Божае праносілася на крылцах анёлкаў ад зямлі да зямлі, ад краю да краю, ад чалавека да чалавека ѹбараўала кожную душу, кожнае сэрца пра-мінём свае избеснене чыстаты, навінін-цій пагоды ў ім ўсёвіячай Любові і згоды для ўсіго кругасвету...

Ты сумны? — звоніць анёлкі ты. — Дык хадзі к нам, мы цябе пашкемі і асалодзім тваё выганскае гора... Ты чужы й бяздомны? Дык хадзі ў сядзіз з намі за стол вілійны, а будзенік нам, як родны. Мы на інтэрсоўны ша-віністый адносна цябе ѹдышы зь цябе твае з куском гасціннага хлеба на вый-мудране крынве вока...

Ты стогнеш у сібірскай катарзе? Звярніся разам з намі з пабожна скары-гаю до новараджанага Выбавіцеля, Ей прыспішыць тваё выбаўленне...

Ты сядзіш зь зімным каменем партый-най нехаци ў сэрцы і цяжка табе абласківіца ѹ адгукніцца на запросіны ча-каючага цябе твайго інакі думаючага роднага брата? Хадзі к нам на хвіліну застаховы і адрапаці новараджанай Любові і бранлай. Згоды, а сагрэзіць раздабрыцца тваё сэрца ды распагодзіцца нахмуране крынве вока...

Такім вось думкамі і настроемі каляд-нымі дзелімі з напылімі паважанымі Чы-тачамі.

Г. З.

ПРЫПАМІНАЕМ, ШТО ЎЖО ПАВІННА БЫЦЬ АДНОУЛЕННАЯ ПАДПІСКА НА «БАЦЬКАЎШЧЫНУ» ЗА 1954 ГОД. ХТО ДА 1. 1. 1954 ГОДУ НЕ АДНОВІЦЬ ПАД-ПІСКІ, ТАМУ ВЫСЫЛКА ГАЗЭТЫ БУДЗЕ АЎТАМАТЫЧНА СПІНЕНАЯ.

На Новы Год

Мару, спадзяюся — прыйдзе хтосьці зь цяплынай і сіяласцю ў паглядзе. Скажа: «З Новым Годам!» Любымі госьцем за мой стол уквечаны прысядзе,

як калісі далёка там, далёка, на радзіме любай, сінявокай; мне падорыць цёплы пацалунак, з навагодніх лепшы падарунак.

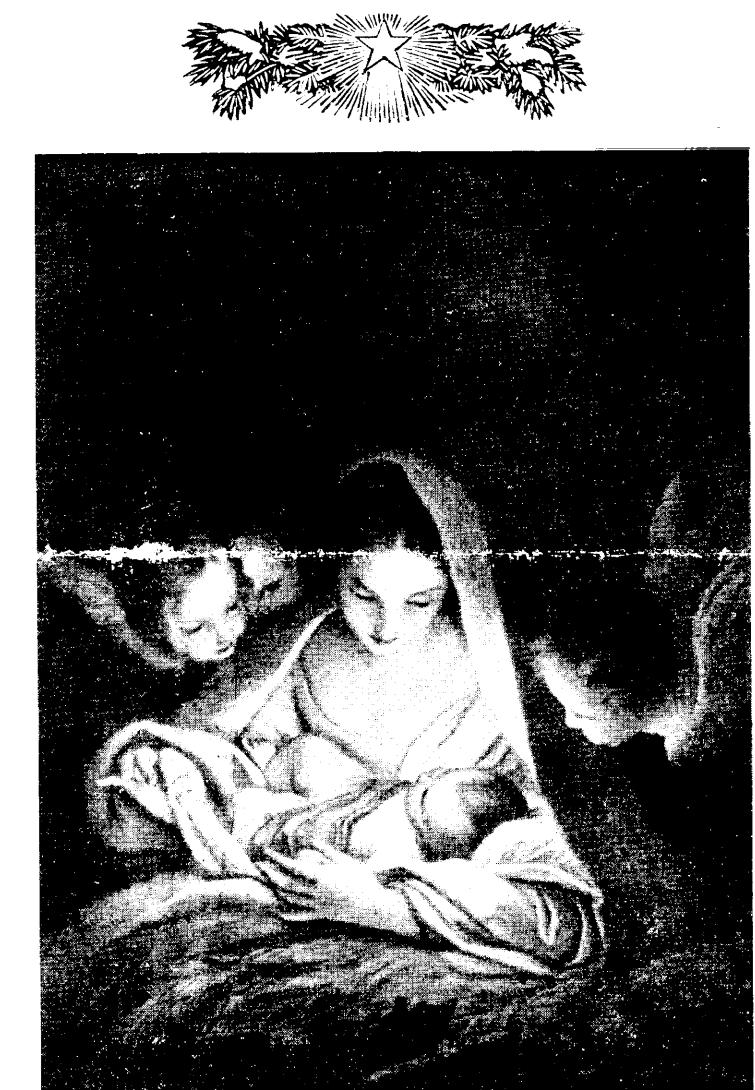
Маўкліна і сівежка ледзь іскрыща, я сяджу, як высьмейны рыцар. Сэрца разрываетца ад болі.

За вакном халоднае сівітані не. Ни зблыліся мары, спадзянавані і ня збыцца, мабыць, ім ніколі.

М. Каваль

Усім Беларусам Каталіком жадае вясёлых Калядаў!

Усіх Беларусаў вішуем з Новым 1954 Годам і жадае м і збыцца іхных мрояў!

«СВЯТАЯ НОЧ»
Абра́з выда́тнага італьянскага ма́стака Карлे Марэ́тта
(з Дрэздэнскай Галерэі Абра́зоў).

Леу Сапега й съв. Юзафат З каляднай фантазіі

(АДКАЗ НА АРТЫКУЛ «НЯТРАПНЫ ВЫБАР», ГЛ. «БАЦЬКАЎШЧЫНА», № 45 (176)

Перадусім трэба прывітаць у артыкуле сп. Грынева тое, з чым мы поўнасьцю пагаджаемся, а гэта тады, што стаім на аднай і тай самай пляцформе хрысьціянства й беларускага патрыйтвызму.

Сл. Грынеў піша: «Угоднік выбраний, як избесныя застуপнікі беларускага народу, і павінны яму служыць ідэялам й прыкладам свайго жыцьця й паступання». Далей паважаны аўтар выскказвае цца, што ён ёсьць далёкім ад таго, каб стаіць пад сумлеў святасцю Юзафата Кунцэвіча і што чын забойства съв. Юзафата ёсьць «па сваім зъмесце праступным». Ясна і мнона выскказаў сп. Грынеў што датьчыць ліквідацыі на Беларусі вуні: «...способы ліквідацыі вуні на Беларусі расейскімі царамі былі поўнасьцю амаральнымі й праступнымі». Ни можам так-жа не згадацца з аўтарам з тым, што «сияння наступае пэрыяд, які выклікае неабходнасць за-দзночананы ўсіх цэрквяў у змаганні з усімі зурасцю злом».

Всё тыя цверджаны, пад якімі згадуюцца падпісанцы (толькі не мянушкі-псыдунімам) разам із сп. Грыневам.

На жаль, з ішчымі сказамі паважанага аўтара ніяк пагадзіца на можамі то дзеля дзівых прычынаў:

1. Таму што яны нязгодныя з аўтактыўнай гісторычнай праудай; 2. таму, што памімі волі аўтара дайсці да прауды, ён сам з сабою ёсьць у супарочні.

Дзялая таго, што сп. Грынеў усе свае цверджаны, а магчымыя й дачыненіні да съв. Юзафата, да Льва Сапегі і да БАКА «Руны», асноўвае на прыведзеным ім лісце Вялікага Канцлеры Літоўскага Княства (гл. Engelhardt, «Weissruthenien», 53-59) да Палацкага Арцыбіскупа, ніхай тады нам будзе дазволеным як на пра-славутым лісце, так і на ягоным аўтары затрымлана даўжэй.

Леу Сапега зь гісторычнай Берасцейской вуніяй быў вельмі цесна звязаны з самае яе калыскі. Ён быў праудастаўніком карала ў Берасці ў 1596 годзе, калі адбываўся сынод і калі быў аўбешчаны акт далучэння тагачаснай праваслаўнай беларускай царкве да католіцкай. Ён-жэ за свае застуты ў дачыненіні да вуні атрымаў пахвалы ад па-паў Клімента VIII і Паўла V.

Леу Сапега з'яўляецца адным з зал-кладчыкамі вуніяцкай царквы і манастыра ў Жыровіцах, дзе съв. Юзафат прэзінейкі час быў ігуменам. Пазней, калі съв. Юзафат быў назначаны Палацкім арцыбіскупам, Сапега дарычы-яму манастыр ля Воршы і фундуе шмат цэрквяў. Ён шырока дапамагае мітрапаліту Рутскому і съв. Юзафату ў судовых спраўах, калі абараніць царкоўную мае-масць. Ніводзін з палітычных дзеячоў сучасных Сапезе не прападаў гэтулькі для вуні, колькі Леу Сапега.

Як-такі тады выясняўся ліст Вялікага Канцлеры з дня 12 сакавіка 1622 г. да съв. Юзафата, ліст бяз сумлеў аўтак-тычны і войстры?

Перадусім мусім заўважыць, што ў «Бацькаўшчыне» ў успомненім арты-куле сп. Грынева ліст Сапегі прыведзе-

ны вельмі маленькім адрыўку, узятым Москву, каб дабіцца маскоўскага пасаду з книжкі Энгельгардта, дзе ён таксама для польскага караля. Усё гэта скончы-ані ёсьць у цэласці пададзены, ані з аўтэнтычнага пісма перакладзены. Так-сама іншыя ёсьць для гісторыка абылькам ведаць, што Энгельгардт, падобна як і Сапегу, з працай якога ён карыстаўся, ёсьць неаб'ектыўным аўтарам у дачыненіні да каталіцтва на Беларусі, у ва-саблірасці да гісторычнай вуні на Беларусі.

Прыкладам неаб'ектыўнасці ўспом-неных аўтараў ёсьць хоць-бы той факт, што ніводзін з іх не падаў ліста съв. Юзафата, у якім ён паказаў недар-жасць цверджанняў Льва Сапегі.

Баручы тады ўсё увагу, мы пры-ходзім да наступнага вываду: да на-пісанын ліста спрычніліся: палітычныя нязгоды паміж Реччаспалітай з аднаго боку, а Москвой і казакамі — з другога, несправядлівія даносы на съв. Юза-фата, амбіцыя Сапегі.

Пачатак XVII ст. — гэта час напру-жаных дачыненій паміж Реччаспалітай і Москвой але яшчэ шмат палітыку было з гэтым веочи забытальным клубком цес-на звязаных, як Леу Сапега, на плячох каторага спачываў адказнасць за су-пакой на толькі ў Вялікім Княстве Лі-тускім, але так-жэ і ў цалай Реччаспалітай. Леу Сапега быў умішаны ў афэ-риу Дзімітра Самазванца і ўзьдзіў у

Заганчэнне на 8-ай балоне)

Чатыры курсы савецкага рубля

(Заганчэнне з 8-ай балоне)

Фіцітным таварам, але на рынку яны сялян і даць ім магчымасць рэалізаваць даюць волю сваім пачуццям і навет ка-ли прыйдзут даому з рынку, яны ўжчэ на вольным рынку некаторую долю ся-лянскага, собскага, карлаватага птуш-карства, манічарства ці гародніцтва. Гэта, звычайна, зьяўляюцца некаторыя ўступкі сялянам, але ў кожным выпад-ку не за кошт камуністычнай дзяржавы, а за кошт земляніні рэальнай зар-ботнай платы жыхароў гораду.

Для прыўыведаных слэў савецкага грамадзянства, для тых, што матар'ильна дарожаць да вольнага рынку, да «спэ-кулінтаў» сярод ураднікаў і работнікаў. Такім способам бязумно Крэмлю ўд-ацца ў значнай меры адварынцу увагу гарадзкога насельніцтва ад запраўднага віноўніка злыдняў — грандыёных спэ-куліцкіх, сыстэматычных на дзе-сяткі мільярдаў, фінансовых машина-цый на курсах рубля, які вядзе каму-ністычнай партыя Москвы. Зразумела, што жыхары гораду, якія прымушаныя што-небудзь купляць на калагасным рынку, гэтым трохі зъмяншаюць свою ре-альнай заробленную плату. Але гэта вель-ми нязначныя сумы ў парабойні з дзе-сяткі мільярдаў, якія сцягаюцца

на вольных цэнтрах штостві з ношанай адзе-жы, бо навет палатаныя порткі маюць і попыт і досьці высокую цену. Як ба-чым, чорны курс савецкага рубля вы-конвае розныя функцыі і некаторыя та-кія, што ўстанаўляюць тых іншых слай насельніцтва, але ў вакансным уста-нуўліве іх Крэмлю. Гэтым толькі можна выясняць такую цярпіць каму-ністкіх да чорнага курсу рубля й адкры-тае талераванье яго з 1929 году аж да сянянія.

Падсумоўваючы наш кароткі агляд ва-лютнай палітыкі большавіцкай Москвы ўперыяд, прыблізна, з часу адходу ад

валютнай палітыкі часоў НЭП-у, нам здаецца магчымым канстатаваць наступнае:

Сыстэма паданых вышэй 4-ох курсаў савецкага рубля створаная і ўдасканальвана самым Крэмлём і ў гэтым выправаваны паказала камуністычнай Маскве свае найлепшыя якасці для ма-ксімальнай наўпідзек эксплюатацыі ма-скускай дзяржавай сваіх падданых.

Вось-жэ, маскоўская дзяржава самай пастаноўкай дзяржаваўнага капіталізму стварыла патрэбную ёй сыстэму валютнай апекі і не адмовіцца ад яе. Гэтая валютнай сыштэмы будзе існаваць датуль, па-куль будзе існаваць маскоўская камуні-стичная ўлада і яе камуністычныя вяду-чы слой.

Выглянуў ласкавы Збавіцель із-за цём-ных хмар на бяздолную землю дыў ду-мае, ці ін варта было-бы яшчэ раз на гэ-ты зъянтэжаны съвет нарадзіцца, так бо вялікая частка яго яшчэ астaeцца па-за Ягоным збáчым Валадарствам. І шу-кае таго шчасльвага месца свайго но-вонараджэння.

Ботлеем?.. Святапамятная мілая мясы-ца... Ады-ж не! Там цялерака горы, чым дайней, было-бы знайсці прытуліш-ча; валадароў со сучасных ягоных шчэ-менш ахвоздзіць маё мэсцянасць, чым іх-ніх прашчураў, што мяне быў ўкryжа-валі.

Разглядаеца Збавіцель далей па кру-гасціве, загадаўшы сонцу асьвятліць яго лепей. Паслушнае сонейка азарыла ўзімі съяцлом сваім перш усходнюю палавіну. Бачыць Хрыстус: цяжкім бес-праглядным туманам устаролага забабо-ну акутана ўсходняя даль, сям-там толь-кі съяцльімі прагалінкі; чым далей ад сонца, тым беспрагляднейшым туман той становіцца, скаламу чаючыся з за-гараван злавеснае чырвонага агнінага ла-гасціва й пэрфідіі, разбійніцкага атэзізуму й логота антылюдзкага прыгону. Куды там паказаўца ў гэтыкі съвет! У Бэцле-еме, дык хоц пралетарыёт ўбогаму, па-стушкому было забаронена цікавіц-ца мною; а тут — напісана на міне «ка-рательны отряд» і душагубская дэпар-тацыя туно бедную вёску, якаб-бы асме-лілася парадавацца прыгожа й скары-стаса з цудоўнага майго ўцелаўленыя. А калі-ж з якіх-небудзь меркаваныя дзікімі не паўтарыліся Гэрадава багаўствы ад-разу з месца, дык талеравалі-б нейкі час як «лішніца», каб пасля з узвое-най лютоты пацягніцца да Пілата-сьле-дацаца для пэрфіднага змайстраван-ня аబінавачаныя й аклаймельнія дзікімі балцамі «вогара народу»...

І задумаліся Збавіцель Найсьвяцейшы. — Ады-ж справа збайдулены душа варта мучаніцтва. Не навіна для мяне цяр-пець за шчасльца таго народу, якога «во-рагам» мяне ачэрнена. Пайду на Крыж ізноў. Так і быць! Але сонца затрымала-ся й выразна паказаў на адну, пакры-тую амаль вечным сънегам, а коліку. Хрыстус пранікае навет якім «Бос-кім» вокам і ясна здае сабе справу. Не не на высокім Крыжу-Аўтары чакае тут яго ахвяра, не на публічнай Гальгоце, перад грамадамі народу, якія ўверылі-б

валютнай палітыкі часоў НЭП-у, нам здаецца магчымым канстатаваць наступнае:

Сыстэма паданых вышэй 4-ох курсаў савецкага рубля створаная і ўдасканальвана самым Крэмлём і ў гэтым выправаваны паказала камуністычнай Маскве свае найлепшыя якасці для ма-ксімальнай наўпідзек эксплюатацыі ма-скускай дзяржавай сваіх падданых.

Вось-жэ, маскоўская дзяржава самай пастаноўкай дзяржаваўнага капіталізму стварыла патрэбную ёй сыстэму валютнай апекі і не адмовіцца ад яе. Гэтая валютнай сыштэмы будзе існаваць датуль, па-куль будзе існаваць маскоўская камуні-стичная ўлада і яе камуністычныя вяду-чы слой.

Mih. Paúlik

робіц. Чужое зъявіт яму не канечне слухаць. Не патрэбна яму ні нядзеля, ні мужыцкія зборні на прызыбах. Жыў ён будзе, калі і пра Юстапчыка не дазнаецца. Ня надта патрэбен Савостаў аказамінт. Ці ён здаў яго, ці не — Гіляраму ўсёроўна.

Прынёс Змышлевіч паркаль на падлаветку. Развярцеў, зірнуў — хароши квасці. Памацай — монцы, не дзярэцца.

— Гэтакага тавару пацкадаваў-бы прымака на труну набраць, — то думай Гіляры.

Абапуй ён тым віцэстым, моцным паркалем у сярэдзіне дама-віну, папушчай зандворку брыжы. Не паглядзеў шляхціц на Юстап-чыкаў, пінкі. Аздобную і дэвягавечную змайстраваў сабе хату. Па-ляжку ў галавах маленкую падушачку з мяккага, дробнага, знарок укошаніца ў высушаную мурожнага сена. Чувадзь быў монцы пачухы чабор. Цяжкі і доўгі сон быў-бы і жывому чалавеку на такай падушцы. Ніколі-б прымакі па Гіляравай съмерці такай яму

выйгады ня прыстаратлі.

Свай ўласную дамавіну зъверху пагладзіў, у сярэдзіне памацай Змышлевіч. І здаволен ён быў.

— ... ніколі-б... І матар'ял у работы пацкадавалі-б прымакі,

— сам сабе пад нос прыбадні Гіляры.

Ды і на свае памінкі мала ён меў надзея. Баязно яму было, што так непамінаны і астанеца, будзе прэць у зямлі. На прымакоў не чакаючы, і пра гэту жалобную біседу паклапаціся баркаўскі.

Схаваў чырвонец у труне пад падушку. Палажкі туды і свае строі на съмерць: штаны, кашулю, крамынья шкарпялкі, но-вую, ні разу не надзянаваную жакетку з сукна свае работы. А на гэту адзежу, каб мякка было, каб не пабіўся, калі як незнарок звя-гады на труне, гарнец даўнейшай царскай гарэлкі палахджы.

— От начага, — казаў — будзе што выпіц на хатурах.

Тымчасам ужо на ўсіх выборах на той съвет было. Цяпер толькі прыстайт Гіляры веку да свайго месца, моцна яго цвікімі пры-бі. І каб ёт у юго:

— Маё хату на съмерць? — папытаў.

— У съвірне на гары яна съмерці чакае, — на доўга д

Літаратурны Дацатак

МАСЕЙ СІДНЕЎ

Вязанка вершау

ЗВЫЧАЙНЫ Я...

Звичайны я, я славы ня прыдбаў —
я толькі кропля ў якіне.
Мянне сядрод клапотаў і забаў
ніхто з патомкаў не памяне.

Я ціха дзень за днём жыву,
самотны я і ня цікавы.
Іду адзін, скіліўшы галаву,
і міма волескаў і міма славы.

І скажа ці адзін: — Яшчэ адна,
глядзіце, выпаўзла аблуда,
і голас падае, адродзьдзе дна,
і кіп'ць над нашым самасудам.

Дарэмна вы сказали гэта. —
З вас кожны сяняня злосцю дыша.
Хоць ціхі я, ды ўзылёт паэты
за вас, высокіх, многа вышай.

І мне-б магло нясыціся «брава»,
і мне-б маглі зайграць музыкі,
ды што мне гэтакая слава? —
Я сам сабе адзін вялікі.

СІНЯ ВОЧЫ

Як цяжка да аматараў сянонія не нале-
і не запецкаль ног чужкою твянью. [Жыць
О, як-бы я хацеў рассунуць межы
майго зямнога існаванія.

Праз вашу тоўшчу цёмную прабрацца,
як прабраецца праз хмары бліскавіца,
і ў тысячы градацій
яшчэ й яшчэ раз нарадзіцца.

І вось з вачыма сінім у ранні росным
раскрыўся васілек на перавале...
А людзі ўшлі і пазіралі скоса, —
адны маліліса, а іншыя — плявалі.

Заўльгаў, 1948 г.

ВЫГНАНЕЦ

— Адкуль-жа будзеш?
— З Украіны...
— А я сама — зь Беларусі...
— І маці й бацька мой загінуў...
— Загінулі й мае усі...

Сустрэліся й пайшлі маліцца...
За пазухаю — хатнія лісты.
А я маўчай усё — як быццам
Сястрой маёй была ня ты.

Пайшоў сабе далей зь нічым я,
і у вадзе — ледзь-ледзь мільгне —
явлі паўзь берагу лагчыны
моі вобраз, незнаёмы мне.

Заўльгаў, 1948 г.

Так было таго дня. А на другі дзень прышло недалёкае «зайтра»,
за «зайтрам» «пасыльзайтром» ды так многа іншых, неназваных
дзён съедзам. І от аднаго разу, як спаражнілі, за стол сеўшы,
міску капусты ўсёю сям'ёю ды пакуль яе месца жоўтая, тлушта
смажанка зямніла, пайшла ў Заблоцкіх пра шляхтага гаворка.

— Недзе сянонія занарей Гіляры паехаў: яшчэ паствах авечкі
нія гнай, — казала Прузына, адкасплюючы ад гарашка, кідаючы ў
шырокую гліняную міску-чаропку смачныя цвярдзія прыгаркі.
З прэлай, паварушанай смажанкі каціўся водар з парога ад пры-
пека аж на самы кут за стол.

— Аднасі ты ім, Савоста, жалязняк, — толькі цяпер пра гэта
устомні Юстап ды пад'ехала смажанка на гуляшы стол і на ўсё
забыліся Заблоцкі.

На загародзьдзе паабапал сцежкі трава ў калена Савосту. Гу-
стая, купчастая, чакала яна касьбы. Ішоў па полуздні Заблоччык
ды жалязняком сясякаў белыя кветкі ў высокага камену. Была
адчынена форктка варот у Змышлевічай таку, стукалі ў ім у спро-
дзіне набіліцы. Там у халадку Альжы датыкала ў ёлачку абрусы.

І здалося Савосту, што ён недзе бачыў падобную. А лепш пры-
гледзіўся — устомні, што яе систру на ўсіх скрынках з цукер-
камі малоюць: у цэлі дзяўчына, белая такая — пішчаная і на шко-
ках па ружовай лапінцы. Альжын толькі нос хібі — крыху не
фасоністы мела: як долата, а самы канец у цвік східзіўся; а так
яны зь сястрою, як дзівэ кроплі вады.

— От вам ваш жалязняк, — кажа Савоста. — Дзякуй, што па-
зыгвалі.

Халаднавата, змрочна і вільготна было ў Змышлевічавых та-
ку. Чуваць была съярая гліна. І на мяу Савоста што болей дзяў-
чыне сказаць. Разглядай цілхадзіцца барагатыскі ток. Шматавана
засталася ў іх саломы ад зімы. Палавіна чвэрткі было занята ёю.
Мякка, прасторна было таму спаць, чия на старане ляжала пась-
цель.

— Гэта ты там сьпіш? — папытаўся Савоста, іншага нічога на
меўши сказаць.

— Я, — засымялялася Альжы.

Ізноў зьбіўся з гаворкі Заблоччык.

— Адна? — пытгаеща.

— Ці ня зьбіраешася ты на вячоркі, часам, прыйсьці?

Многа бляйшыя ёсьць чырвоныя буракі, як тады зрабіўся Са-
воста.

— А што ты думала? — кажа.

— Гэта цябе там, у гарадзкім, вучылі на вячоркі хадзіць? —
пацвяльвалася зя ў яго Змышлевічанка.

— Надоўга прыблúхай? — пыталася гаворка.

Было-б прычэнца ў Змышлевічавым току, халаднавата стаяць
босьмі нагамі на вільготнай сцягнелай гліне, каб не прабіваліся

НА ЗАХОДЗЕ СОНЦА

Як быццам зь неба яны зьлезылі —
святыя пасланцы:
для продажу, за агарожаю зялезнай,
паселі помнікі, як мудрыцы
чакаочы, калі і хто іх купіць:
— На бойцеся, глядзіце, выбірайце!
Даволі швэндаца вам купай,
зрайце!

— Спaloхаліся, га?...

Пабеглі, як чужыя
ад нашай гутаркі хаўтурнай.

Помнікі, усьлед вышыгваючы шыі,
гутавілі:

— Йшчэ вернецеся, дурні!

— Мы злосці й болю вам ня чынім —
пасланыя мы з высі...

Ага, застаўся вось адзін хлапчына —
хадзі білжай і ня трусіся.

Я скамянеў ад д'яблы гэтых нізкіх
і лысіна ў расе ўсі.

І помнік, скочыўшы, халодны, склізкі,
на плечы мае ўсьсейся.

— Нясі! дыхнуў каменным целам
і ашчапервый рукі...

А сонца на заходзе крывянела
ад катаванья й мукі.

Заўльгаў, 1948 г.

РАЗЪБІТАЕ ЛЁТНІШЧА

Калісці съмерць яны з сабой насілі
і раздавалі нам — людзям замлі,
а сяняня задрамалі у бясысліві
паветраныя караблі.

Ім на цікава на замлі, і трэба
нисці на ўсе канцы жыцьцё і съмерць...
І кожная часціна сяняць пра неба,
і кожная часціна хоча палацьць.

Зламанае крыло апошнім ўзмахам
перамагло сябе і ўпала ў сны.

Над лётнішчам падбітым птахам
яшчэ вітае дух вайны.

І думаецца мне — калісці раніцою
прачнуся я і ўжо ня будзе іх:
у неба ўзіміца яны сям'ёю,
збраўшы цяжка раненых сваіх.

Ды непрабудным сном яны ўжо дрэмлюць,
паветраныя караблі —
глыбока ўрэзаліся ў землю,
каб не паднінца болей ад замлі.

СЫНЕГАПАД

Развівітаўся з табой назаўсёды як быццам
я — горда і съмелая.
У завулках завеямі злосна круціла зіма.
Да цябе я ня ўшоў, хоць і сэрца хацела —
я чакаў покуль ты не пакліча сама.

СЫНЕГАПАД

Залатіста-блакітнае нівы

Васільковое зерне вядзьмарка-віхура

Падхапіла скваліві, прамчаўшыся бурай.

І панёс яго вечер зласьліві,

Каб аддаць для чужое слажкы

У край сцюдзёна-варожы, далёкі, пануры;

Каб украсыць гарачае звязанье пурпуры

І ўмніна-сініх вачей пералывы.

Цэлы тыдзень у хату маю ветры лютыя
білі,
кажды дзень да цябе я ішоў і вяртаўся
назад.

Але раптам спакой лёг на цэлыя мілі —
і уночы пачаўся лагодны, як пух, сънегапад.

Раніцою было няявімоўна ўсё бела,

як размочаны цукар, сінявата, халодная

гасла імгла.

Чысьціні дакрануцца нага нічыя не

пасьмела,

толькі съежжка адна да парогу твойго

пралягала.

ВЯТРАК

Вятыры усъкіпелі. Чатыры крылы

круціліся ў дзікім вясельлі.

Стары, нібы з векаў імгла,

здавалася сэрца ён меліць.

Разносіўся пыл. І быў
эта пыл ня мукі той, што ў мерцы

Сяргей Ясень

В е р ш ы

Ад радзімае нівы здалёк
Сіній песьнія зацьвіў васілек —
Да сваіх засымяўся людзей.
У вадходзе зімовае ночы
Мора сонечных, съветлых надзеяй
Улілі ўмніна-сінія вочы.
1948

ЧАРНАБРЫВЕНЬКІ ВЕЧАР

Чакаў чарнабрываўскі вечар

На водыр квяцістай сустрэчы

Ды з ночкай —

Месяца, сумнага бору,

Сінія неба ды зораў

Ой, дочкай.

Варожыць узрушаны вечар:

Ці прыйдзе-ж хаця на сустрэчу

Ды ночка?

Доўга выглядаў ён зь весніц

Зывітага з красак і песьніяў

Вяночка.

І думай засмучаны вечар:

Ня будзе я на сустрэчы

Ды ночкі.

Успыхнуўшы зоркай, другою

Плакалі ціхай тугуо

Ой, вочкі.

1948

(3 паэмы «Недажаты загон»)

далёкі Менск і працы плён,
прастораў водыр хмельны, сіні...
Трымайся, брат! Няхай на стыне
агонь души і краю звон!

Дзень будзе ўзноў Сакавіковы,
калі зламаныя аковы —
жыцьця ўвесе сэнес — мы Краю ў ногі
складзем з сыноўскаю пакорай,
і ўсьцяж — наперад: нам дарогі
на будзь больш цяжко зморай.
1949

МУЗЫКА

Хваля думак... Дні перажытыя? —

Ня скажаш... Што з табой?
Чаму раны, рубцамі пакрытыя,
Бруяца дзіўную журбай?..
Дзе ты блукаеш? —

Па ўсіх мясцінах...

Мэлёдый ціха уеца...
Маці, сябры,
дзяючына —
Часом незнамая,
мройна ўсыміхнецца...
Жывеш у мінульым, хвалуюшся, мроиш
І ціхай пляшотаю сэрца напоши.
Нешта плача ў табе —

мо' душа? —

Сам на ў змозе.
Няхай... пашто сцішцаць у салодкай
трывозе

Бязъмежны сум,
натхненые,
радасьць

І думак рой... Што з табой?..

1949

ВУГЛЯКОПЫ

Зъмяшаўшыся з вуглём, ляглі
Глыбы цемрадзі — густыя, ліпкія.
Каменыне моўчкі съязой усхліпвае, —
Мо жаліца на штось зямлі?

І ціха, ціха, як...
Не! Ужо рушыла!

Ускалыхнулася, кімсці ўзварушана,
Здыгнула ў супакойным съне
цемрадзь.

Глядзі!

Вунь ідуць!

Гэй, хто там?

Чуецце?!

Чаго, двуногія, вы тут вандруеце?
Куды начысьцікі вас нясуть?!

А там, на нявідомых хвалях,

Пералывающа то ўверх, то ўніз,

Плынуць гуськом адзін, другі,

І прыбліжающа заддадлі

вагенъчыкі.

Ня крычы: не спалохаеш —

У вочах іхных зацягасяць съвеціца.

Жывой пілой у съцены ўрэжуцца

І задрыжыць зямля, завохкае.

І бязълітасна нутро

Старое зямлі крышыць —

Упорыста, бязь перадышкі

Дабіваеща ў ядро

сталі.

А ў рогаце дзьвёх стыхіяў

Чуваць:

— Дзяюбі! Дзяюбі! — Адчыніцца.

Бо цяпер хто спыніцца,

П. СЫЧ

Чатырнаццаць Каляду на чужыне

Карспляц раве гістэрычнай какафоніяй няонау. Натоўпы людзей таўкуцца ў карытках вуліц, месячы з мяшачы з балотам бязъпунку падаючы сънег. Кажны съпяшающи ўхсяваливаны, абючаны пакункамі. Прапіхаючыся цераз натоўп і бачучы, што людзі нясуть ялікі і якісь бліскучыя фініклюшкі для ўпрыгожвання геных дрэўцаў, я толькі цяпер прыпоміну, што набліжаюча Калядны Святы. І ўспомнішы, прыпоміну, што калісці я перажываў гэта — тады, калі меў свой дом, сям'ю і... Каляды...

Калі-ж гэта ўсё было? Так даёу, што аж здаецца няправда...
14 гадоў... У дачыненых да вечнасці, гэта дробязь, калія ў ажаніе зярнё піскі на Сахары, але ў жыцьці чалавека... Тым больш што гэта жыцьцё толькі адно...

Дзікі буль хубры запусціў войстрыя кіпці ў сэрца. Пачуўся такі адзінокі, які-бы заблудзіўся ў бязъмежнай тайзе. Так я зажадаў вырывацца з гэтага раскрычанага, чужкага натоўпу.

Быццам-бы як калісці ў нас: белы рой съняжынак круціца ў паветры і ціхенка засыпае лябірінты дарожак у Englischer Garten. Тут зімой, ды яшчэ ў зміркаванье можна блудзіць цэльня гадзіны, не спатыкаючы чалавека і на чуючы гарадзкога шуму. І тут я ў цішыні ды пустыні парку правандраваў думкамі па ўсіх дарогах чатырнаццацігадовай бяздомнай валауцугі. На экране памяці, як жывыя, замітсіліся вобразы краін, людзей, здарэнняў, перажываньняў...

1939. ВАЛЕЙСКАЯ ТУРМА

Першы раз у жыцьці дзень 24 сінкеняна прайшоў спакойна: ніхто не загадваў дзёрці маку, бегцы купляць цукіяр ці насыць дровы.

Нашая 21 камэра — свайго роду дэмакратычная рэспубліка: усе нутраныя праблемы паддаюцца пад агульную дыскусію і вырашаюцца бальшыней галасоў. Сінія бальшыня пастанавіла ляжаць цэлы дзень на нарах. Дык і ляжым спрасаваныя, як селядцы ў бочцы. Пачынаючыся тутаркі на кулінарныя тэмы: якія стравы прыгатавляюцца на Куцыцо, колькі дзён мусіць вісесць застрэлены зяц, каб «скрушэй», якім соўсам паліваецца смажаную качку і г. д. Наагул кулінарныя тэмы — найапалуплярнейшыя сярод галадных вязнін.

Самаабман няшкодны, — але на вельмі прыемны...

Цераз завешаныя дзэрніянымі кашамі вонкы зімовы дзень цадзіў мутнае съвятыло, якое чудз-чуща забельвала згущаны смурод камэры. Хвіліны паўзылі, як спараліжаваная чарапаха або

Тому будзь вякі ліхія!..
Першай сутычкі кончыўся гром.
На нявидомых хвалях —
To ўверх, то ўніз —
замільгалі
I паплылі
адзін, другі
гуськом
вагенъчыкі.
Зъмяшаўшыся з вуглём, ляглі
Глыбы цемрадзі — густыя, ліпкія.
Каменыне моўчкі съязой усхліпвае, —
Мо жаліца на штось зямлі?
1948

І ТРЭБА-Ж БЫЛО...

Сінія Купала, а затыра Ян —
Будзе вам, хлопчыкі, ўсё ліхія вам.
(Купальская песня)

I трэба-ж было здарыцца тады —
Пры вогнішчы яшчэ адзін агонь сустрэць:
Щэч больш гарачы, палкі, малады...
I так згарэць!...

I каб адтуль! — з блакітных воч,
Такіх, як часам неба ўлетку...
I нанясло-ж у гену ноch
Зънянацку так папасьці ў сетку.

I трэба-ж было здарыцца тады —
Адчуць пры вогнішчы агонь яшчэ адзін:
Щэч больш бурлівы, пахкі, малады —
Агонь-язьмін...

I каб адкуль! — з салодкіх губ,
З такіх, як з ліпай мёд бывае —
Агонь, што дакране і зруб
П'янога шчасця вырастает.

Як папараці кветкай, запаліць
Зарой вясьнянаю жыцьця гады...
I ўсё згубіць...
Эх, трэба-ж было здарыцца тады!..
1948

* * *

Заскрыпелі галодна калёсы
Сваю песнью худую па полі.
Паплялася яна паўз калосе
Шалясыцца зь лебядой аб нядолі.

Расцягнуўшыся пыльнай ганучай
Між прыціхлых загонаў дарога
Адпраўляла людзей ноch дамучыць
У зямлянках да ранняня другога.

Лыжка поліўкі смаглыя вусны
Перад сном гэтым людзям памоча.
Лягуць спаць...
i прысьніца ім чорная луста.
Раз яшчэ дасьць ім сон сілу съвежую
ночай.

1948 (З пазмы «Недаждаты загон»)
Сяргей Ясень

УВАГА!

Хто з паважаных Аўтараў хоча яшчэ прысласьці свае творы для альманаху беларускае эміграцыінае літаратуры, павінен з гэтym паспяшацца, бо творы, якія будзь прысланы ў месяцы лютым 1954 г., увайсці ў зборнік ужо ня зможуць. Рэдакцыя

П. СЫЧ

Чатырнаццаць Каляду на чужыне

вось за каўняром. Напасьледак недзе згас яшчэ адзін для нас няперажыты дзень. На калідоры загружаталі катлы і сорак восем чалавек хутка сарваліся зь бярлогаў. Апалонік мутнай щёліяй вады, у якой плаваюць кускі мерзлай бруцкі — вячера. Хто болей ашчадны, выцягвае з пад сінінкі закручаны ў ганучку ці хустачку кусок чорнага, як зямля, хлеба, які заашчадзіў з ранняня паўнайя вачору. Куцыц!

Вячера прайшла бяз слова. Углодаючыся ў твары сувязьнія, бачу глыбокі цену ў падзінінах вачай, з грудзей вырываеща цяжкі ўзход. Не адзін съязьмі даасалі ўпсоленую зупу...

Пасля вячэры старыні камеры запрапанаваў:

— А цінер, сябры, давайце зробім паліванье. Зайсёды на Куцьцю цо паны мелі звычай паліваць з нагонкай.

Гэта штодзённа, усім ўстаноўленая, усіх авансаваная камеры запрапанаваў:

— Кажыя съязьмі даасалі паліванье. На недахон зъвярыны наракай ня можна, і кожны паляўнічы мае «на раскладзе». шматлікі трафі.

У камеры ўбягае стражнік з паперкай у руках:

— Хто на літара «ы»?
— На «ы»? Хіба на «і»...
— Усёроўна, хай на «і». Хто?

— Іваніцкі. Инглёт...

Стражнік круціца галавой, напасьледак пакрывае нас густым матам і выхадзіць. Цераз некалькі хвілін вартасецца і, паказваючы на мяне:

— Цябе я заваўць?
Кажы сваё прозывішча.

— Дык што-ж ты такі ды гэтакі не адклікаешся, калі я пытаю?

— Бо ты пытаеш на «ы», а я на «с», а, то-ж другая літара «ы»...

— Тут табе не акадэмія, дык і без наўковых дысэртаций! Да-

вой на дапрос!

Да гэтага часу я хадзіў на съледзтва даволі ахвотна. Мой съледчы

былі чалавекі даволі культурны, мацожкы ў меру, якія ніколі

дахаў куркыс добрых паліяроў. Здаецца, што дзень-бы хадзіў

толькі дзеля геных папяроў.

Таму хуценька нацягнуўшыся на плечы вачоры, я быў

загадаў мене ішыцца за вароты. Тры месяцы я на дварэ,

дык цяпер, хапішы съвежага марознага паветра — упіўся. Сяр-
літія мароз кінуўся на міне быццам ліхі звіер. Паветра было, як

сярэбраны звод, сънег скрыпел пад нагамі, а гэты скрып будзіў

сваё рэжа пад глыбокім, набітым зорамі, скляпенінем. На вулы

на было жывога чалавека, толькі ў дамах вялікіх, незакратаваных

вокны былі поўныя съвятыла, у іх прастакутніках прасоўваліся цені,

можа накрываў стол на куцыцо... Вунь там з боку знаёмы дом

